

Tijd geven aan het spontane, of

Dubbelinterview met Benno te Linde en Piet Bremer

Benno en Piet zijn het vaak eens: in het natuurbeleid en -beheer moeten spontane ontwikkelingen in de wilde flora gerespecteerd of ten minste geaccepteerd worden. En ook: de menselijke invloed op de wilde flora was en is heel groot. Maar... waar trekken we de grenzen? Moeten we het spontane de tijd geven, of mogen beheerders doordacht ingrijpen met zaaien? En als zaaien een optie is, hoe dan? Piet kent 'slome planten, losers!'.

Benno: "Als ik pleit voor niet-inzaaien, ben ik dan orthodox? Dat associeer ik met behoudzucht. Dat is allerminst waar ik voor sta. Natuur houdt verandering in, dat accepteer ik. Zeker, ik ben gevormd door de Atlas van de Nederlandse Flora uit de jaren tachtig. Die toont nog regionale eigenheid. Ingezaaide soorten werden uit de kaartjes geweerd. Dat kón toen nog, nu niet meer. Er wordt nu zo veel gerommeld, alles is overal, we willen een Ot-en-Sienwereld. 'Nieuwe natuur' is veel te vaak meer van hetzelfde. Er wordt maaisel uit naburige terreinen uitgelegd, waar de soorten regelmatig al met maaisel aangevoerd wáren. Staan er allemaal 'leuke soorten': Blauwe knoop, Tandjesgras en zo, maar het doet me niks. Het spontane van de natuur is weg. Ook verliezen we zo zicht op de veerkracht van de natuur. We ondergraven dan het zinvolle idee van goede verbindingen. Waarom zou je dure verbindingzones aanleggen als je gewoon kunt uitzaaien? Laat de natuur z'n eigen gang gaan, laat je verrassen. Bij Voorst (Gld.) werd in een bosje Bosgerst aangetroffen, een totaal onverwachte nieuwe soort. Waar die vandaan kwam?"

Piet: "Bosonderhoud door een Duits bedrijf, met hun materieel is zo'n soort gewoon meegelift."

Benno: "Zulk onderhoud is er niet in dat bosje."

Piet: "Oké, maar zulke menselijke invloed is er wel altijd geweest. Veel van de 'wilde' flora is hier

gekomen en komt hier nog steeds als bijproduct van onze activiteiten. Zie de vroegere akkerflora. Of de veetransporten in vroeger eeuwen, die toen nog te voet gingen, die hadden enorme invloed op onze flora. Dat relateert het inzaaien."

Benno: "Het maakt verschil of het onbewust of bewust gebeurt. Bewust is óver een grens."

Piet: "Maar het is dus graduueel. Bewust inzaaien kán een belangrijk instrument zijn om lokale genetische variatie te behouden, mits je het doordacht doet. Het draait om 'zaadlimitatie': beperkt verspreidingsvermogen en geringe aanwezigheid in de zaadbank. Blauwe knoop is geen pionier maar een soort van stabiele milieus. In onze dynamische wereld is het een *loser*. Als er vijftig meter verderop een geschikte groeiplaats is maar er zit een sloot tussen dan komt hij daar niet. Als je in een hoekje wat maaisel uitlegt, kan hij de sprong wél maken. Ik zeg niet: tja dan moet hij maar verloren gaan. We zijn nu nog in staat zulke populaties te redden. In het Staphorsterveld hebben we dat gedaan. Maar weloverwogen: alleen op een klein stukje maaisel aanbrengen en dan de soort z'n gang laten gaan. Ook Tripmadam op rivierdijken en -duinen hebben we heel gericht teruggebracht op kansrijke plekken. Dat hebben we vooraf goed uitgezocht. Als zo'n soort daar dan goed aanslaat, vind ik dat waardevol. Tuinieren 2.0? Dan maar. Verloren laten gaan vind ik erger dan 'tuinieren'."

Benno te Linde, professioneel vegetatie-onderzoeker, (mede-) auteur Atlas van de Flora van Oost-Gelderland, 2003.

Benno: "In Lichtenvoorde is in een terreintje een verkeerd zaadmengsel gebruikt, met zaden uit de Lauwersmeer. Daarin zat geen Stijve maar Vierrijige ogentroost. Inmiddels komen we die Vierrijige overal in de Achterhoek tegen, maar die hoort daar niet!"

Piet: "Toegegeven, de florist gruwet daarvan, maar voor de ecoloog is het boeiend! Duifkruid heeft het moeilijk in het rivierengebied, maar in de stad is het een uitstekende stoeplant."

Benno: "Er zijn genoeg soorten die het op eigen kracht wél redden. De viltkruiden bijvoorbeeld, die verbazen me. Duits viltkruid, vanuit het niets naar miljoenen!"

Piet: "Ja, een pionier met windverspreiding vindt z'n plekken wel. Maar soorten met zaadlimitatie kunnen onmogelijk komen waar wel de leefomstandigheden zijn. Zelfs van graanakkersoorten die een langlevende zaadbank

doordacht behoud?

vormen, verdragen de zaden geen dertig jaar overbemesting. In het rivierengebied komen Naaldenker-vel en Spiegelklokje niet terug als het leefgebied weer herstelt. Die omstandigheden zijn vaak door mensen verstoord, dan mogen ze dat toch ook herstellen?"

Benno: "Het spelen met akkeronkruiden vind ik totaal kansloos. In Montferland heb ik oude graanakkers geïnventariseerd. Staat er Glad biggenkruid vijftien jaar op dezelfde plek. Fantastisch.

Maar als ik allemaal van die ingezaaide akker-soorten tegenkom, dan doet me dat niks."

Piet: "Dat zal wel, maar ze stáán er wel!"

Benno: "Ja, maar het betekent niks. Alleen maar dat ze er ingezaaid zijn, terwijl in Montferland die akkers al die jaren

goed beheerd zijn."

Piet: "Akkoord, maar toch, als die soorten daar weten te kiemen en zich weten te handhaven..."

Benno: "Maar dat doe je alleen voor die sóorten, die zijn internationaal helemaal niet zeldzaam."

Benno: "Ik maak me zorgen om het verdwijnen van gewone maar karakteristieke soorten in het buitengebied, neem Pijpenstrootje, dat verdwijnt heel geleidelijk."

Piet: "Klopt! De laatste Struikheide, Dopheide, Tormentil verdwijnen uit de bermen. Zo verliezen we botanisch de zichtbare geschiedenis van de heideontginningen van honderd, honderdvijftig jaar geleden. Dat is verlies."

Benno: "Ja, ze verdwijnen ongemerkt door kabelaanleg, te zware berijding, het hakken van de laatste bomen die er staan. Wat weg raakt, komt niet meer terug. Ook de havikskruiden, wat toch echte soorten van bermen zijn, gaan zo enorm hard achteruit. Niemand die zich daar druk om maakt!"

Piet: "In Overijssel is een project gestart om goed bermbeheer op de rails te krijgen. Elke gemeente kan twintigduizend euro krijgen om een goed plan te maken. Daar wordt door verschillende gemeenten goed op ingesprongen."

Hebben jullie een afsluitende boodschap?

Benno: "Waarom worden mensen altijd blij van al die orchideeën, Parnassia's en andere ingezaaide rommel in de bermen? Mensen, die horen daar niet! We moeten niet inzaaien, maar de natuur de tijd geven. We moeten niet willen scoren, maar goed beheer voeren en afwachten wat er gebeurt. Ik beheer een terreintje. Daar is niks ingezaaid. Het duurde vijftien jaar voor de eerste Pinksterbloem op-

Piet Bremer, plantenecoloog-researcher bij de Provincie Overijssel.

doek. Maar in dat terrein ontstonden in 35 jaar prachtige structuren. Natuur is ook mooi zonder spectaculaire soorten. Geef haar de tijd, bij goed uitgevoerd beheer."

Piet: "Dat geduld mag je hebben Benno, en het heeft ook iets moois, maar het kan ook waardevol zijn om populaties te behouden. Voor bossystemen duren die spontane processen eeuwen. Bosanemoon schuift een meter per jaar op, Boswederik komt helemaal nergens. Het zijn slome soorten en het blijven slome soorten, die onze nieuwe bossen nooit bereiken."

Benno: Het is juist interessant dat ze er zo lang over doen. Als ze aan het eind der tijden nog niet zijn aangekomen dan is dat gewoon zo."

Piet: "Waarover we het eens zijn: zomaar inzaaien leidt tot niets. Dat blijkt bijvoorbeeld bij extreme omstandigheden, zoals de recente droge zomers. En zonder goed beheer wordt het ook niks. Maar voor mij kán inzaaien, mits er gedegen vooronderzoek is gedaan en er goed beheerd wordt."

Tekst:
Gertie Papenburg
Stichting FLORON

Deze tekst is een sterke inkorting van het dubbelinterview. Wil je een veel uitvoeriger versie plus een interessant artikel van Piet over een zaai-experiment. Stuur een mail naar: info@floron.nl.

Glad biggenkruid.
Bron: Flora Batava, deel 8, Jan Kops en Herman Christiaan van Hall (1844)